

ÖREBRO-KAROLINAREN

Utgiven av Sällskapet Örebro-Karolinare
i Stockholm



November 1945

Örebro-karolinaren

Utgiven av
Sällskapet
Örebro-karolinare
i Stockholm.



Redigerad av
Ordföranden

N:r 5

November 1945

FÖRORD.

Femte årgången av Örebro-karolinaren anbefalles härmed åt läsekretsens välvilja. Måhända kommer en och annan att under läsningen känna en viss besvikelse, då han förgäves efterlyser skolminnen i ordets hävdvunna betydelse. Redaktören själv beklagar livligt, att något motstycke till d:r Vilh. Behrmans minnesbilder från skoltiden ej i år stått till buds. Vad som bjudes till ersättning, borde dock, även det, kunna påräkna intresse: Nerike och nerkingarna skildrade av utomstående, som sett på sin skildrings föremål med på en gång opartisk fördomsfrihet och varm uppskattning.

Låt oss emellertid till nästa år samla oss till en kraftansträngning, så att n:r 6 av Örebro-Karolinaren blir, vad det borde kunna bli: en skolan, staden och hembygden ägnad minneskrans, flåtad av Örebrokarolinare!

- 2 -

Tom sida!

Några minnen av Alfred Ringselle.

Åtskilligt har inom sällskapet Örebro-Karolinare både talats och skrivits om vår den 10 juni 1944 hädangångne hedersledamot Alfred Ringselle. I den historik över sällskapets första tjuguarsskede, varmed jubileet i november 1944 inramades, liksom också i den övliga parentationen över de ur kretsen bortgångna nämdes hans namn amoris et honoris causa. Men med tanke på den välvilliga bredd, varmed han tecknade bortgångna vördade vänners livsbilder, känner åtminstone jag det så, som vore beträffande honom något väsentligt ännu osagt, tills ett försök till levnadsteckning avlöst de korta minnesrunorna.

För vår gamle vän kom döden som befriaren från årslångt avtynande. Den gamle biologiläraren med sina friluftsvanor måste ha känt sjukrumsvistelsen som en odräglig fångenskap, allra helst "om sommaren sköna, när marken hon gläds". Men så till sist, och det just i försommarens fagraste blomningstid, löstes den gamle blomstervännen ur sjukdomens nötande bojar. Låt oss hoppas, att de elysiska fälten bjödo honom fullgod ersättning för den jordiska, snart vissnande blomsterfäring, som hans trötta ögon ända in i den jordiska tillvarons sista stunder längtat att se! Fick han så därtill på de elysiska blomsterängarna möta de gamla vördade män, en Hellbom, en Elmquist, en Adlerz, som en gång i tiden haft den tacksamma uppgiften att i Linnés scientia amabilis inviga gossen och ynglingen Alfred Ringselle, då, men först då, lär han väl ha känt sig fullt tillfreds.

Dessa ord till inledning äro ej avsedda att tjäna som en sentimental ram kring minnesbilden, de vilja istället framhäva två för bilden Väsentliga drag: betagenheten inför naturen och den pietetsfulla minnesgodheten gentemot dem, som varit hans lärare, en pietet, som var så flödande, att den kom honom att i hela den svenska lärarkåren se ett värdigt föremål för levande intresse.

Att Alfred Ringselle redan tidigt tänkt sig lärarebanan som sin livsväg, kan näppeligen betvivlas. Också började han sin praktiska pedagoggärning mycket tidigt på fullt allvar. För den fattiga snickarsonen från Ringkarleby hade skolgången i Örebro Karolinska läroverk varit alldeles otänkbar utan anlitande av biförtjänster från information av läshjälpkrävande förmögnare skolunglingar. Att han som informator under brinnande arbetstermin slet mycket hårt och för mycket blygsam betalning, känner jag nogsnamt till, fastän han själv inte längre fram i tiden älskade att orda om den saken. Inte heller gjorde han någonsin några stora nummer av de pedagogiska resultaten av sin verksamhet som informator under skolåren. I sin minnesruna över Fritiof Högberg råkar han dock oför

varandes röja ett litet drag av den dristiga iver, varmed han i svåra lägen var beredd att förfäkta sina skyddslingars intressen. Han omtalar, att självaste den gruvlige "Smeden" en gång lät udda vara jämnt, när den ungdomliga informatorn ingrep mitt under pågående tentamensförhör för att ställa en skyddslings svar i en smula gynnsammare dager. Vad gick det den gången åt den stränge? Låtsades han inte höra myggans pipande, eller var det en inre instinkt, som kom honom att göra halt inför den skyddskrets, som en högre makt dragit kring sancta simplicitas, ordet taget i sin vackra ursprungliga betydelse? Av gymnasisten Ringselles metoder som informator har jag däremot ett personligt minne. En vårdag år 1887 befann jag mig nämligen i samma skolpojkrum för fyra, där R. höll på med att dunka in latinkunskaper i en ambitiös fjärdeklassist, som av Sundblad fått rådet att söka hjälp av Ringselle. Att svetten rann av den fetlagde gymnasisten-informatorn under den gemytligt men energiskt förda lektionen, det såg jag. Ännu mindre glömmer jag, vad jag hörde: bl. a. det mnemotekniska konstgrepp, som R. använde för inpräntningen av en latinsk ordföljdsregel, f. ö. av mindre vikt. Minnesknepet formulerades så: "Köm ihög, att latine säger: käjsar Vellhålm å kung Oscar, men Sundblad majester!" Det anförda exemplet gömmer bakom den festligt okonstlade formuleringen den pedagogiskt riktiga tanken, att ett konkret och åskådligt exempel ger en hållbarare minnesbild än en abstrakt lärosats, denna må sedan vara aldrig så elegant formulerad. För de elever, som sökte hans hjälp, var R. en verkligt god informator, och resultaten blevo likaså, d. v. s. goda. Utan att verka det ringaste förläst eller fysiskt urlakad skötte R. föredömligt sina egna skolstudier, och v. t. 1889 avlade han tjuguarig en hedersam studentexamen. Inte förrän 1890 fick han emellertid i Uppsala börja de akademiska studierna. Tiden närmast efter studentexamen nödgades han han söka som vik. folkskollärare lägga upp ett litet startkapital för den dryga kandidatkursen, vilken krävdes som minimum för inträde på läroverksläraryrket. Naturvetenskaplig kandidatexamen med botanik och zoologi som huvudämnen avlade han redan 1893. Mån om att tillvarataga alla tillfällen till arbetsförtjänst, passade han på att 1894 avlägga folkskollärarexamen. Under de första åren kom denna examensmerit honom väl till pass, då folkskolevikariat på välkommet sätt utfyllde ofrivilliga pauser i läroverksanställningen. Folkskoletjänstgöringen, som genomgående var förlagd till hemprovinsen, gav honom f. ö. ett kärt tillfälle att uppliva bekantskapen med den vördade läraren från skoltiden Arvid Sundblad, som i egenskap av folkskoleinspektör visade en ny sida av sin begåvning, en ny, alltigenom älskvärd, sida av sin personlighet. Till läroverkslärares kall syftade emellertid vår väns både håg och utbildning. Han tjänstgjorde vid läroverk av växlande typ och på skilda håll, bl. a. Åren 1895 - 1898 som lärare och föreståndare vid Falkensbergs elementarskola. Vid den skolan fick han

pröva på undervisning i litet av varje och fick i egenskap av chef tillägna sig någotav det självförtroende, som en ung man, från ringa villkor kommen, väl i regeln inte har i överflöd. Efter denna mångsidiga pedagogiska träning och efter att i Lund ha kompletterat sin kandidatexamen i ett ämne anmälde han sig till provåret, som han år 1899 genomgick vid Södra latinläroverket i ämnena naturalhistoria, matematik, geografi och även historia. Provårsbetyget torde ha blivit ordinärt. Ett undantag utgjorde dock, till lärarkandidatens syn- och hörbara besvikelse, vitsordet i provårsämnet historia, där den episka bredden tydligen inte kunnat ersätta, vad som hos undervisaren brast i fråga om facklig utbildning. Nå, provårets skede låg bakom vår vän, och snart vinkade på nytt ett föreståndarskap, denna gång vid Hedemora samskola, där han sedan verkade åren 1900 – 1906. Under Hedemora-tiden, närmare angivet 1902, ingick han äktenskap med bruksförvaltar-dottern Ida Bladin, som med tiden skänkte honom fyra barn. Då R. fann tjänsten vid samskolan bjuda en endast otillräcklig trygghet för ålderns dagar, sökte han och vann 1905 befordran till adjunktur i biologi, geografi och matematik vid Arvika läroverk, en tjänst som han 1909 efter ansökan fick utbyta mot adjunktur i biologi och geografi vid Norra latinläroverket i Stockholm. Att R:s flyttning till Stockholm snarare dikterades av hänsyn till vidgade studiemöjligheter för barnen än av någon hus – faderns inre dragning till storstaden, tar jag för givet. Sonen av det demokratiska Nerike trivdes vida bättre i småstadens gemytliga och lättöverskådliga miljö än i Stockholm. De unga norralatinarna hade f. ö., som väl storstadsungdom i allmänhet, klen utvecklade känselspröt för inhämtande av vetande om växt- och djurvärlden och torde nog ha varit skäligen oemottagliga för den oförblommerade personliga meddelsamhet, som var en outrotlig beståndsdel i Alfred Ringselles natur. För de botaniska och entomologiska strövtågen ute i fria naturen, som för honom voro ett livsbehov, erbjöd vidare storstaden med dess starkt urbaniserade och botaniskt utarmade omgivningar år för år allt sämre förutsättningar. Så mycket ivrigare tillvaratog han forsknings- och samlingsmöjligheterna under de i hans tycke alltför hastigt flyende sommarmånaderna. Det är f. ö. rent otroligt, vilka rika samlingar av växter, framför allt kryptogamer, han under sommarvistelsen i Väddö och på Singö lyckades hopbrunga, delvis med hjälp av unga pojkar, som voro kvickare i vändningarna än den med åren rätt korpulente skolmagistern. Det var R:s dröm, att hans oerhört stora herbarium av insamlade kryptogamer skulle oskingrat komma en vetenskaplig institution till godo, och ett par månader före sin död kunde han med innerlig tillfredsställelse omtala, att detta önskemål syntes vara uppnått. Låt mig, innan kapitlet om läraren Alfred Ring-selle avslutas, tillägga ett par ord för att uttrycka något, som trängt på mig under sysslandet med detta flyktiga utkast till en livsbild! Kanske jag enklast kan uttrycka saken

genom en fråga. Frågan lyder så: hade inte resultatet av Alfred Ringselles livsverk kunnat bli något vida betydelsefullare, om han satts att verka som lärare i en annan miljö än storstadens och under ett skede med en annan inställning i fråga om biologiundervisningen? Nu fick han, som var fostrad av en lärargeneration, vars främsta representanter vid Örebro läroverk hette Carl Hartman och Per Johan Hellbom, sin tilltänkta lärargärning på något sätt vriden ur led. Exkursionernas, portörens och växtpressens tidevarv hade avlösts av laboratoriets. Om han hade vetenskaplig utrustning nog för att under gynnsamma yttre förhållanden verka skolbildande som Hartman och Hellbom, kan jag inte avgöra. Ett står för mig klart: att den ringselleska lärargärningens idyll har ett svagt färgstänk av tragik, i varje fall ej svagare, än att han själv stundvis bör ha haft en känsla därav.

I Alfred Ringselles botaniska intresse voro samlarens synpunkter givet dominerande. Sak samma kan sägas om hans pedagogiska personintresse. I hans samlingar förelågo vid hans död ovanligt omfattande anteckningar om rektorer, lektorer och adjunkter vid läroverk och seminarier, från slutet av 1850-talet med stor fullständighet förda fram långt in på 1930-talet. Även så pass opedagogiska ting som dödsorsaker funnos där över lag antecknade rörande dehadangångna. För kalenderbitare är i R:s samlingar ett ovärderligt material hopbragt, som f. ö. också med tacksamhet använts och omnämnts av matrikelutgivare. Oss Örebrokarolinare kommer det nu senast nämnda ganska litet vid. Med så mycket varmare tacksamhet minnas vi de pietetsfulla, pålitliga och mustigt detaljrika minnesteckningar över gamla Örebro-lärare från 1880-talet, varmed R. glatt läsare av Svenska Dagbladet och Nerikes Allehanda, liksom han varmt hjärtat på sällskapet Örebro-Karolinas medlemmar genom muntligt framförda teckningar och genom tryckta bidrag till sällskapets publikationer. Om sällskapets intresse för minnesteckningarna vittnar dess välbefogade åtgärd att utse minnestecknaren till sin hedersledamot. Än tydligare vittnar dock därom den ovanligt starka anslutningen av deltagare i de sammanträden, där R. var annonserad som föredragshållare. Rekordet sattes den 22 nov. 1930, då ej mindre än 81 medlemmar åhörde R:s minnesteckning över "P. G. Lyth, en modern romare". Till tjänst för dem, som inte ha jubileumshistoriken tillgänglig, fogas en kronologiskt ordnad lista över minnesteckningarna: maj 1926 "Vår gamle vördade lärare C. J. H. Lund"; april 1927 "Magister Hedenskog"; oktober 1929 "Två ungdomens vänner, P. A. Wikander och K. F. Ljungberg"; november 1930 "P. G. Lyth, en modern romare"; november 1931 "Lektor Ernst Adlerz"; maj 1933 "Arvid Sundblad, en duglig om än rappande lärare"; maj 1937 "Lektor H. Borg, lektor H. Jacobsson och adj. Anton Sandahl"; maj 1938 "Adjunkten P. J. Hellbom och Fritiof Högberg"; april 1940 "Adjunkten Bror Gustaf Fredrik Helleday". Redan listans

längd imponerar. Även ur innehållssynpunkt fylla teckningarna måttet genom sin sakliga pålitlighet och genom den värdefulla bild de .ge av en gången tids seder och dess pedagogiska vardag. De äro grundade på ett ganska omfattande, från många håll sorgfälligt hopsamlat och därtill grannlaga siktat biografiskt maerial. Även skolhistorierna äro sållade, sannolikt omsorgsfullare, än vad som i den branschen är vanligt. Naturligtvis kan man märka, att minnestecknaren känt olika grader av värme inför teckningarnas föremål och att jämsides därmed framställningen blivit mer givande eller mindre. Någon stilistisk ärelystnad kände R. ej, lika litet som han avsåg någon djuplodning av de gamla lärarnas vare sig personligheter eller pedagogiska gärning. Det varma gemytet gläder i varje fall läsaren, lika visst som den tacksamma pieteten i teckningarna värmer. Aldrig störs läsaren av några obehagligt bittra eller överlägsna tonfall. De ord,- varmed en gång Rutger Sernander avtackade R. efter föredragandet av en sådan minnesteckning, synas mig tänkvärda. Han tillönskade vännen Ringselle att en gång själv bli tecknad av en biograf, ledd av hans egna vackra grundsatser.

När jag ett par månader före Alfred Ringselles bortgång besökte honom på Stockholms gamla sjukhem, fann jag honom sängliggande ovanpå bädden, till synes i stånd att ta ännu några nappatag med sjukdomen. Vad han då talade om, var dels hedersledamotskapet, som uppenbarligen mycket gladde honom även för den vackra ornamentik, varmed kallelsebrevet utstyrts, dels den ostyckade deponeeringen av lavherbariet. Men till ännu en sak återkom han med älskvärd energi, nämligen till sin önskan att snarast bli annonserad som föredragshållare vid ett sammanträde i sällskapet. Vad han därvid tänkt bjuda var inte någon minnesteckning, det var i stället en hel krans av lantliga paschaser, berättade på hans barnoms och ungdoms älskade Rinkaby-mål. Är det manne någon av mina läsare, som kan minnas sig ha hört R. uppträda som landsmålare? Själv har jag ej hört honom i den egenskapen, men att han bör ha ägt förutsättningar, kan jag gott tänka mig.

Om Alfred Ringselle som det utåtriktade livets man har jag nu sagt, vad jag finner vara av intresse för oss Örebrokarolinare. Om den inre kretsen har jag ej i samma grad befogenhet att yttra mig. Kanske det dock kan tillåtas mig att säga, att få män på mig gjort intryck av en hemkärlek, starkare än hans, ingen av att varmare än han älska sina barn. För hans känslor gentemot barnbarnen har jag svårt att finna ord, som fullt motsvara saken.

Alfred Ringselle var en i hög grad levande människa med ett stort stycke original både inombords och i den yttre typen. Den av ett långvarigt organiskt lidande utpinade åldringen hade trots allt bibehållit inte så litet av den andliga vitaliteten. Även utseendet var så pass väl bevarat, att det påminde mig om gymnasisten från 1880-talet och den akademiska studeranden från 1890-talets Upp

sala. Den satta, välnärda gestalten, det kraftigt tilltagna, av mörkt hår inramade huvudet, det rundlagda, av ett mörkt hagskägg avslutade ansiktet med de välbildade dragen och de bruna vänliga ögonen: allt erbjöd en vänlig och gemytlig anblick. Den stora, flitigt nyttjade snusdosan torde också böra antecknas. Talet var i stil med den yttre typen: en viss omständlig, belåten bredd, med vilken det trohjärtade nerkingiska målföret väl samstämde. Bland nerkingar trivdes han bäst, bland dem utvecklade han sina bästa egenskaper, liksom han i den kretsen var mest uppburen.

Att vi Örebrokarolinare stå i stor tacksamhetsskuld till denne helhjärtade, redbare karolin, känna och erkänna vi alla. Hans maner tillropa vi i avskedets stund: *Has tibi extremas persolvimus gratias. Have, pia amma!*

NILS LUNDQVIST.

Tjugu år

Vid sällskapet Örebro-Karolinas tjuvårsjubileum den 11 nov.
1941, föredrog tandläkaren Wolmar Nordenmark nedanstående av honom författade ståtliga dikt.

Det var sommar och solsken och värme och fröjd
och lindarna doftade sött.
Han var salig och solig och lycklig och nöjd
om han också var utläst och trött.
Parken var full av små ivriga mammor
och av ungbjörksslanka och blomfräscha flammor.
Inspektor
och rektor
gå ut på balkongen,
betrakta skaran med nådigt behag.
Svartån porlar,
folket sorlar,
förvisso är detta en märkelig dag,
ty skolporten öppnas för sista gången
och årets kull tumlar ut,
man kramas och klappas, kamraterna hissa,
buketterna dofta och flickorna fnissa
och nu är det hela slut! _
Mot en troskyldigt ljusblå och nordisk himmel
stiger ur trängseln och folkets vimmel
en sång av förtjusande fjolligt behag:
man sjunger om studentens lyckliga dag....

*

I gryningen sitter han på parksoffan och tänker
och luften är daggfrisk och Svartån blänker
och nerverna slakna till ro.
Han finner att den världsvant självsäkre herre,
som i går tog sin examen, är gudiklagat och dessvärre
inte alls den han själv vill tro.
Han är hudlöst känslig och tvivelsjuk
han är full av oro och hans vilja är mjuk
han är rädd för sig själv för sitt öde.
Han har ingen balans och ingen styrsel
och vid tanken på framtiden grips han av yrsel
och önskar stundom att han fanns bland de döde.

Ty den uppgift, som väntar, har ett visst format:
han skall förbättra det mänskliga livet.
Han förnekar Gud. Men måste finna surrogat,
ty att principbehovet finns – anser han givet.
Han skall bidra till lösningen av tillvarons gåta. . . .
Han har nästan lika lätt för att skratta som att gråta.
Hållningslöst fumlande
nyfiket drumlande
griper han hungrigt verket an....
Ett embryo till en människa
och ett utkast till en man.

*

Så prövades då våra krafter, och efter talang och gehör
blevo vi småningom enskilda stämmor i tillvarons sällsamma kör.
Vi lärde nu andra läxor, fingo nya dag efter dag,
vi läste och slarvade, glömde och lärde och läste återigen.
Men lärare var nu tillvaron själv och läxan av hårdaste slag,
ty skolans humanitet är borta när pojkarna hamras till män.
Svidande bakläxor fingo vi,
som tryckte oss ner mot jorden.
Av de gamla och levande orden
helade vidare gingo vi. ,
Vår hudlösa känslighet försvann
vi fingo omkring våra hjärtan
det praktiska sulläder, som en man
skall ha för att dölja smärtan. *
Vi funno med stigande undran hur» vi voro med i en dans
som börjar i okända trakter och slutar i ingenstans
en dans av små marionetter, som dansa i hoppet och tron
på jagets storhet och den fria viljans behagliga illusion.
Och rik och fattig och grann och futtig den mänskliga tillvaron funno vi
förmågan att le och förlåta varandra så småningom mödosamt vunno vi.
Och visst funnos bittra dagar – men oftast var livet en fest
i vilken man ödmjukt och tacksamt och undrande deltog som gäst.
Men – hela tiden förnam man en dov och molande oro
man kände att något väsentligt slog fel och att tidens tecken voro
varsel om död
och hat och nöd.
Vi trodde naivt på frihet och fred
men funno att tiden var sjuk och ur led.
På randen av öppna vulkaner gick vår välmågas dans,
som börjar i okända trakter och slutar i ingenstans.
Så började fyra ryttare återigen sin färd

över en oerhört vacker och oerhört olycklig värld.
En draktid bröt in, som skövlade rått
allt som vi trott på, stort och smått,
som slog i spillror allt det vi lärt
och allt, som vi hoppats och allt, vi haft kärt.
Man skäms för att vara människa, och vill kräkas i rymden ut
sin vämjelse och sin förtvivlan när all mänsklighet tagit slut.
Man säger att krig alltid funnits från början och alltjämt sen
och det är sant, men tröstar klen, när helvetet kommer igen.
Man säger att det sker för vår onskas skull
men vad ha vi då stackare gjort?
Varför straffa dem som ingenting vet?
Jag vill säga vid Himmelens port:
Du, väldige, vet att jag ingenting vet
och hur mina tankar famla.
Så straffa då mig, om Du så vill, i en svindlande evighet —
men Du straffar ju också nyfödda barn och pinar till döds de gamla.
Vi ha lärt våra barn att sjunga att tryggare kan de ej vara.
Skall vi lära dem nu att det gäller om skyddsrummens väggar
hålla bara.
Och jag frågar och frågar — men får aldrig något svar -
Och rymden är lika isande tyst och stjärnan lika gnistrande klar.

*

Nu sitta vi här i vårt sällsamma land och äta vårt smörgåsbord
och slicka begärligt i oss behagliga tidningsord.
Vi gömma som strutsen vårt huvud i vingen
vi se det vi vill se och färglägga tingen.
Men tro väl ändå inom oss, att vi bo på en liten ö
och se att den stund är kommen, då en gammal kultur skall dö.

*

Nyss såg jag den gamla skolan. Den låg där i stilla frid,
och var så besynnerligt oberörd av tidens vånda och strid.
Obeliskens stod där, slät och rak,
och det var som en alldeles självklar sak
att Svartån porlade
och pojkarna sorlade
in genom porten med buller och brak.
De ha ännu ingenting anat och sett. De ha ögon, blanka som unga djur,
och gå mot sitt ödes fullbordning i munter och stojande dur.

De skall uppfostras nu och allt vad de lär
är välmenta och snälla konstruktioner
om hur världen borde vara men inte hur den är

i sinom tid skall de få höra andra toner.
Minns, pojke. En kallhamrad streber, han reder sig bäst
han är bondfräsch och rosig och stark.
Han är den kalla logikens överstepräst
och står med bägge klövama i mark.
Var fräck emot dem, som du vågar dig på,
en karl skall väl visa sig rak,
men annars är det praktiskt – och ytterst comme il faut –
att slicka den starkare därbak.
När du stjäls och bedrager – innanför lagen –
har du samhällets absolution:
Det kallas att ha de rätta tagen
och att begagna en situation.
Du lär, att den som har rätt, får rätt.
Det är en svidande lögn, den tron:
rättvisa skipas med bajonett,
och när det behövs med kanon.
Man lär dej att tro på en kärleksrik hand —
och du möter den pansrade näven.
God vilja och frid över folk och land
är en fras, som bortglömd och däven.
Traktater och löften är också en fras,
som glöms innan bläcket har torkat.
Vår tro till det mänskliga har gått i kras,
ty vi ha upplevt mer än vi orkat.
Vad mänsklig hjärna och mänsklig hand
orkar bäst, är att mörda och förstöra.
Ni unga, spåda människor i jordens alla land,
vad ha ni här i helvetet att göra?
Men hittar du en fläck av bärig mark,
där man får en klarare syn på tingen
och hittar du en tro, som är bärig och stark
så säg det till mig, ty jag har ingen.
Jag står där och funderar, men tiger helt stilla
i känslan av att stå på helig mark.
Här odlas goda människor, och vad man här har att göra
får icke den brutala verkligheten störa –
ty vi hysa ju det lilla,
det försvinnande lilla men dock hoppet att en stark
och mänsklig godhet trots allt en gång skall gro
ur träsket av stinkande ondska.

Jag hälsar av hjärtat den värdiga och fina
för oss, dess barn, så kära, SCHOLA CAROLINA.

Ur

Örebrominnen från seklets första lustrer.

Av Krigsdomare Nils Aschan.

Författaren av ovan rubricerade intressanta och värdefulla skrift om Nerike i allmänhet och Örebro i synnerhet har varit älskvärd nog att låta mig därur för Örebro-Karolinenarens räkning utvälja och återgiva de partier, som kunde förmodas ha det största intresset för tidskriftens läsekrets. Urval är alltid en smaksak: vad jag i detta fall mest befarar, är, att sönderstyckandet av sammanhängande avsnitt skall beröva dessa allt för mycket av den charm, de som helhet äga.

N. L.

"Min första bekantskap med den stad, som för mig kommit att betyda så mycket mer än någon annan, fick jag göra hösten 1896 efter i september i Lund avlagd hovrättsexamen samt därpå verkställsinskrivning i Svea hovrätt.....

En kall och dyster höstdag, den 22 oktober 1896, anlände jag till Örebro, då ännu en relativt liten stad om 16,000 invånare med trähusbebyggelsen kvarstående, om man undantar de kvarter, som strukit med vid 1856 års stora brand. Stadens uppmärksammade centrum, slottet med sitt underbara läge, famnat av Svartån, var med sina låga torn och sina enformiga fasader helt olikt den imponerande och ögat tjusande stolta monumentalbyggnad, som nu möter blicken. Då jag i december 1900 för andra gången återsåg Örebro, kunde jag icke fatta, att ett så genomgripande och i allo lyckosamt restaureringarbete kunnat slutföras på den förhållandevis så korta tiden av tre år. Länets hövding, det stora Uddeholmsbolagets förre chef, Ax. G. Svedelius, och landstingets ordförande, herren till Sickelsjö, vice häradshövdingen Herman Behm, samt slottsbyggmästaren Claes Råhlén voro jämte medhjälpare av facket männen, som förde det stora verket till ett lyckosamt och för residensstaden och länet hedrande slut.

Min vistelse i Örebro denna gång kom att omfatta tiden endast till den 1 april 1897, då jag tillträdde anställning som tingsnotarie i Södra Åsbo och Bjäre härads domsaga i Ängelholm, där utsikterna att inom önskvärd tid erhålla domareförordnande gestaltade sig bättre. Mina intryck av Örebro stad och samhälle under den korta tiden

av något mer än fem månader blevo alltför ytliga för att förtjäna återges.

"Det är med verklig ledsnad jag måste bekänna, att jag med Karolinska skolans berömda och förnämliga läroanstalts herrar lärare icke kom att få den kontakt, som jag säkerligen skulle ha vunnit på att ernå. Herrar lärare hade sin strängt begränsade umgängeskrets, juristerna sin, och så blev det nästan uteslutande lärarkårens concordister man träffade. De fyra första namnen i lektorsgraden vittna högt om lärarkårens standard: L. J. Phragmén, den framstående läraren, ungdomens faderliga vän; P. G. Lyth, klassikern och originalet, med den troskyldiga, vänliga, litet närsynta blicken och stora fadersfamnen för sina kära gossar; den fine, försynte, högt bildade, litet vemodsbetonade lektorn Ernst Adlerz och, last but not least, skolungdomens idol lektorn och gentlemannen Harald Borg. Lektorn E. E. Bergman, gift med biskop Ullmans sköna och älskvärda dotter, hade jag aldrig förmånen få träffa, men av allt man hörde om honom kunde man sluta till riktigheten av det vid hans för tidiga bortgång fällda yttrandet att han var för god för denna världen.

Adjunkterna Helleday, den originelle bassångaren, och Sundblad, framstående kommunalman, voro väl kända Örebroare. Vid Concordias sammanträden träffade man ibland ritläraren K. Lindblom, en intressant konstnärnatur, högt kultiverad, och i stadens musikliv spelade musikläraren direktör Emil Hjort en framträdande roll. I spetsen för vördig prästerskapet stod, med all nödig pondus och högtidlighet, kontraktsprosten K. E. Edlund. Komminister, tillika fängelsepredikant, var J. A. Kastengren, nitisk och av ett temperament, rakt motsatt förmannens. Pastorsadjunkt var den unge, vänlige och tillmöteskommande Wenzel Gulda, som med sin vackra tenor drog särskilt åhörarinnorna. Till kyrkostaten räknades väl också klockaren F. Wennerholm, med sitt vänliga, soliga leende och sin förekommande belevade artighet den gamla vördnadsvärda och underbart vackra Nicolai-kyrkans ciceron och vice värd.

Efter prosten Edlunds bortgång valdes med stor majoritet till kyrkoherde kontraktsprosten och kyrkoherden i Askers pastorat Carl Lönroth, och därmed förvärvade Vår stad en av den svenska kyrkans förnämoste och bästa krafter, vilken med sin djupa bildning, sitt rika, varma hjärta, sin ädla, rena karaktär och sin av den vackra, malmrika stämman burna fascinerande predikogåva både ville och kunde leda människornas hjärtan såsom vattubäckar. Sällan har väl sedan Olaus Petri tid Örebro haft en sådan ordets förkunnare, och aldrig har väl en statskyrko-präst i det frikyrkliga Örebro vunnit en sådan fullkomligt enhällig, vördnadsfull och tillgiven respekt. Var han kom, tyckte man att luften blev renare och högre – han var förvisso ett sändebud från en högre värld. Hade han tidigare

kommit till Örebro och icke så länge i sin omotiverade anspråkslöshet dolt sig undan borta i Asker, råder intet tvivel om, att han blivit biskop Ullmans efterträdare. Välsignelse över hans upphöjda minne!

Den andliga förplågnaden, och en mycket förnämlig sådan, bestods i Örebro bland annat av det den 18 februari 1862 instiftade litterära sällskapet Concordia. Dess högt förtjänade ständige sekreterare var sedan en lång följd av år rektor Bernhard Fernquist, klippt och skuren för uppgiften genom sin oförtrutna nitälskan för sällskapet och dess syften samt sin trohet mot dess bästa traditioner, över vilkas obrottsliga iakttagande han med omutlig stränghet och påpasslighet vakade. Han var ingen talare och försökte sig icke heller på konsten, men det gjorde ingenting – det fanns andra, som talade så mycket mera.

Sällskapets högtidsdag firades på födelsedagen den 18 februari under solenna former, med avsjungande av Concordias högtidssång, utbringande av ett leve för idealen, högtidstal i ideell anda av någon framstående orator samt ett föredrag av ordföranden för aftonen. Så följde festsupé och därefter aftonunderhållning, ofta exsequerande av sånger till luta av skalden Levi Rickson, mera känd under pseudonymen Jeremias i Tröstlösa. När Jeremias låt oss njuta av sina med fulländad föredragningskonst framförda bravurstycken Tattar-Emma, Lekebergs bro och många, många andra eller av Kiplings soldatsånger, då kände man som suset av vingslag från högre rymd, och stämningen blev stundom så förtätad, att man med ängslan motsåg att konsertens slut skulle återföra en till jorden. Georg Charlier var också en gärna hörd lutsångare, som med sin behagliga röst skänkte många skönhetsintryck. Muntra historier berättades vid punschglaset och dråpliga orddueller förekommo undantagslöst, så snart de båda lärda och spirituella kontraktsprostarna teologie doktor Johan Wahlfisk i Kil och Carl Strandberg i Arboga sammandrabbade. När en av de få kvarlevande stiftarna kammarherren baron Gabriel Djurklou någon gång hedrade Concordia med besök, blev det extra festligt med tal och hyllning. Ordförande för aftonen var såväl på högtidsdagen som eljest föredragshållaren, som, assisterad av sekreteraren, ledde förhandlingarna vid inval, utseende av föredragshållare för nästa sammanträde m. m. På vänster sida hade ordföranden sekreteraren, på höger landshövdingen i länet, som vare sig han hette Nordström eller Bergström, flitigt bjöd på snus och förde ett animerat samtal, ibland något neddämpat av sekreteraren. Nästintill på båda sidor sutto äldre och fömämre ledamöter, såsom häradshövdingarna Behm och Tersmeden, generalerna Lilliehöök, Nordenskjöld och Jungstedt, kammarherre Montgomery-Cederhielm, greve Eugéne Lewenhaupt, översterna von Dardel och Hallström, rektorerna Melander och Starck samt, längst ned på bordsändan och sålunda vis å vis ordföranden, borgmästaren Schneider, ofta med Max Wedberg vid sin sida. Den 18 februari

1912 firades med stor festivitas sällskapetets femtioårsdag, hedrad med besök av talrika gamla concordister i förskingringen

Fernquist, som snart följde efter sin beundrade vän Svedelius till Stockholm, hade med en maktfullkomlighet, som han ansåg ligga i Concordias intresse, utsett till sin efterträdare adjunkten och civilingenjören Christian Lindman. Han tillkännagav sitt val vid det sista sammanträde, han som sekreterare ledde och som var fyllt av skilsmässans vemod och saknad samt en viss oro för sällskapets framtid i ovisshet om efterträdarens person och kvaliteter. Valet väckte förvåning och undran men visade sig vara alldeles utmärkt – bättre än Lindman kunde ingen fyllt den vanskliga uppgiften, till vilken han gick med samma trofasta kärlek, samma nitälskan och samma despotism, som han lärt sig beundra hos Fernqvist.

Sedan sålunda den andliga omvårdnaden varit på tal, är turen kanske kommen till den kroppsliga. Det väsentliga av denna utövades väl av länslasarettet – hela läkarantalet i staden inskränkte sig till nio. Och hela läkarverksamheten vid Örebro länslasarett med allt vad därtill hör av chefskap för organisation och ekonomi utövades vid sekelskiftet av *en* – hör och häpna – *en* person. Denne bärare av en sannskyldig jättebörd var då lasarettsläkaren doktor Sven Almström, en jätte till kroppen och säkerligen även till sin andliga utrustning. Hans efterträdare blev efter några år doktor Karl Lange, med vilken jag som patient fick stifta närmare bekantskap i och för två mindre knäoperationer. Hur det är möjligt för en enda om än så duglig och skicklig kapacitet att så som han fullgöra en uppgift av detta vittomfattande slag och stå ut med att under en lång följd av år fortsätta därmed, det framstår för mig som en gåta utan motstycke. Efter en tid övertogs medicinska avdelningen av doktor Olof Mossberg och tog säkerligen denne skicklige och samvetsgranne läkares hela kraft i anspråk. Nu räknar det visserligen mycket utvidgade lasarettets läkarstab enligt vad det uppges upp emot trettioalet läkare. Doktor Langes utomordentliga arbetsprestation, skicklighet och människokärlek ingav mig oemotståndligen vördnad och respekt, djupare än den jag erfarit inför någon annan hans ämbetsbroder."

"Det är ingalunda någon sidvördnad, som föranlett att jag icke förut sys-selsatt mig med stadens herrar fullmäktige, även tyranner kallade, ehuru de ingalunda förtjänade detta vedernamn. De representerade otvivelaktigt stadens kvinnensens av duglighet, medborgerligt nit och socialt intresse inom den valbara manliga delen av befolkningen – damernas outhärlighet var märkvärdigt nog då ännu icke upptäckt. Fyrtiotvå till antalet voro de i och för erforderliga utredningar av ärendena indelade i fyra beredningsavdelningar, första för juridiska frågor, andra för ekonomiska, tredje för stadsplaneärenden, gatu- och brandväsen, gas- och elektricitetsfrågor, fjärde

för skol- och hälsovårds- med flera frågor. Stadsfullmäktiges ord- förande vid se-
kelskiftet var Karolinska läroverkets avhållne och välvillige rektor Lars Phrag-
mén, känd matematiker, utgivare av skollitteratur i ämnet och fader till den be-
römde matematikern professor Edvard Phragmén. Med faderlig auktoritet och er-
känd skicklighet förde han klubban, och då han avgick för att efterträdas av förut-
varande vice ordföranden, vice häradshövdingen och auditören vid livhusarerna
Erik Benjamin Tersmeden, var det nog många som undrade, om denne skulle
kunna värdigt uppbära företrädarens mantel. Men detta lyckades alldeles förträff-
ligt. Att leda förhandlingar var just häradshövding Tersmedens starka sida. Med
aldrig sinande tålmod och osviklig formsäkerhet förde han ordförandeklubban,
behärskande, kanske med god hjälp av sådana sekreterare som Tisell och Lund-
blad, konsten att framställa propositioner, var lyhörd för stämningen inom full-
mäktige och med sin snabba uppfattning skicklig att med ett klubbslag i rätta
ögonblicket få slut på mindre givande, tröttande diskussioner. Läger man härtill
hans fina och eleganta sätt, lätthet att umgås med människor och att uttrycka sig
och därav följande förmåga att vid stora tillfällen på ett lyckligt sätt föra fullmäk-
tiges talan samt i övrigt representera, så må det icke förundra, att staden och sär-
skilt fullmäktige hade all anledning att vara sin ordförande varmt tacksamma.

I fjärde avdelningen, där ordföranden 1901 var adjunkten Arvid Sundblad,
var den utan all fråga mest betydande ledamoten grosshandlaren, sedermera riks-
dagsmannen och försvarsministern, E. A. Nilson, en sällspord begåvning, brin-
nande av intresse att gagna det allmänna och med även praktiska förutsättningar
av sällsynt slag. Örebro stad har kunnat glädja sig åt många goda medborgare,
högt förtjenta om sin stad, men näppeligen någon som i fråga om karaktärens ren-
het, frihet från egoistiska intressen och entusiasm för arbetet till stadens gagn
överträffat E. A. Nilson. Redan med sitt yttre framträdande väckte Nilson upp-
märksamhet och ingen blev oberörd av vad han hade att säga – man fattade in-
stinktivt från första ögonblicket att mannen icke hörde till de vanliga. Hans nor-
diska typ, öppna manliga väsen, hans vackra organ, med den lätta men ej störande
stämningen då han blev ivrig, hans franka, uppriktiga och från all vacklan fria
hållning tillika med hans förmåga att i väl funna ordalag vädja till förstånd och
hjärta, allt detta gav honom ett inflytande, som han veterligen aldrig missbrukade.
Hans för tidiga bortgång var en stor förlust för landet och i synnerhet för den
stad, som i honom hade en lysande representant.

I sitt patos för rätt, sanning och frihet erinrade han mycket om en annan
stadsfullmäktig, med tiden fullmäktiges högt aktade och allmänt uppburne ordfö-
rande, grosshandlaren Axel Vindahl.

Den, som mer än någon annan hade församlingens öra, var ingen stadsfullmäktig, utan som sig kanske borde, stadens borgmästare. Victor Schneider var utan varje tvivel den i kommunala ting mest författningskunnige, herrar Krook och Geijer icke undantagna. Då han, aldrig i oträngt mål, med överlägset lugn tog till orda, skedde det med suverän behärskning av det föreliggande ämnet, utan partitagande och uteslutande för att lämna sakkunnigt råd och ledning.

Det formfulländade och övertygande i framställningen och den auktoritet, som utmärkte talare och tal, förfelade icke sin verkan, och ytterst sällan lämnades borgmästarens synpunkter obeaktade. I hela sitt uppträdande stående över partier kunde han nog känna med sig efter en het och upprörd diskussion i fullmäktige, att det varit hans lugn och sakkunskap, som avgått med segern, inhöstad icke av något visst parti utan av staden.

Stadsfullmäktiges sekreterare vid sekelskiftet var t. f. rådmannen juris utriusque kandidaten Gustaf Tisell, enligt vad allmänt vitsordades högt förtjänt och allmänt uppburen, vilket fullmäktige tacksamt betygade genom att vid omorganisation av rådhusrätten och magistraten fullständigt enhälligt välja honom till civilrådman.

Studerar man den tidens förteckning över stadsfullmäktigeledamöter, fraperas man av att hela uppsättningen praktiskt taget tillhör de mera burgna i samhället, en följd av då rådande kommunala rösträttsbestämmelser, som skänkte först ända till etthundra och därefter upp till fyrtio röster åt de högst beskattade. Man skulle tro att en sådan homogenitet i ekonomiskt avseende skulle utesluta större meningsskiljaktigheter, särskilt i ekonomiska frågor, men så blev ingalunda fallet. Sådana livaktiga andar som den extremt nykterhetsvänlige redaktören för Nerikes-Tidningen Elof Ljunggren, den som farligt radikal ansedde fabriken Anton Hahn – efter nutida begrepp urkonservativ – den hetlevrade och intensive högermannen bankkassören Elof Lundblad, den ganska koleriske grosshandlaren Ekendahl, den impulsive och myndige chefredaktören för Nerikes Allehanda Karl Malmrot och slutligen, last but not least, Adolf Lindgren, praktisk och klok, men kanske litet bred i gången och alltmera njutande av egen vältalighet, voro icke sena att vädra sina skiljaktiga meningar och vid tillfälle ganska ordentligt hyvla på varandra. Stridsäpplet framför andra var vin- och ölrättigheterna. Till dessas ventilerande hade man infunnit sig laddad med skäl eller motskäl av ofta ganska tveaktig art. Invektiven haglade och särskilt stridstupporna Ljunggren och Lindgren växlade dråpliga hugg.

Men då man efteråt vid en grogg, ett glas punsch eller ett oskyldigt glas vatten samlades på Stora hotellet, då andades allt frid och försoning, och särskilt var detta fallet vid ordförandens stora julfest på Hotellets lilla sal, då man å ömse sidor avtackade och högaktade varandra.”

”De två Örebroköpmän av något äldre årgång, vilka näst Adolf Lindgren

voro mest framgångsrika och var på sitt håll hade mycket att säga till om, voro grosshandlarna Lars Erik Andersson, L. E. kallad, och Gustaf Anderson. Den förre drev i eget hus nr 3 Köpmangatan grosshandel och minutaffär i korta varor och hade genom stor duglighet och framstående kommunala insatser arbetat sig opp icke blott till betydande välstånd utan även till en högt ansedd ställning i samhället. I hans gästfria hem, om somrarna ute på det fagra Linnenäs, dit L. E. hämtade sina gäster på den av honom egenhändigt förda ångbåten med samma namn, bjödo han, hans älskvärda och gästfria maka och de sex glada och söta döttrarna på mycken välfärd och trevnad, i tacksamt minne bevarad av många. Familjen drabbades tidigt av sorgen att mista äldsta dottern Karin, gift Kirkegaard på Ekeberg, vilken oförmodat borttrycktes. Lilla Anna, yngsta dottern, sågs ofta komma springande och dansande på den mörka Köpmangatan, som man genast tyckte blev litet ljusare. Hon är nu bliven generalska, lika söt alltjämt. Och hennes kära mamma, nu över nittio år, har på ett underbart sätt bevarat själs- och kroppskrafter och utgör alltjämt den livaktiga och kärleksfulla medelpunkten för talrika barn, barnbarn och barnbarns barn, för vilka alla hon på ett förunderligt sätt räcker till med sin omvårdnad och omtanke. Förvisso en ganska ojämförlig maka, mor och mormor.

L. E. Anderssons förtjänstfulla medborgerliga gärning har fått ett värdigt och anslående monument i den vackra och tidens krav motsvarande krematoriebyggnad han skänkt till staden, belägen som den är på nya norra kyrkogårdens högsta punkt och vida omkring visande sin ädla arkitektur. Den kostade sin frikostige donator icke blott en hel förmögenhet utan även en myckenhet av omsorger och bekymmer under sitt långa tillblivande. Då den invigdes och landshövding Bergström framförde det. allmännas tack i form av en ordensutmärkelse, såg mottagaren trött och sorgsen ut, och jag för min del hade en beklämmande känsla av att det uppslitande arbetet med det då ovanliga byggnadsföretaget tagit för mycket på den generöse givarens krafter. Kort därefter var han borta för alltid, och krematoriet fick börja sin verksamhet med att mottaga det förgängliga av donator, som slitit ut sig under en mansålder av outtröttligt arbete för allmänt och enskilt väl.”

Två sörmlänningar se på Nerike.

Lektorn vid Strängnäs' gymnasium Gustaf Vilhelm Gumwlius hade år 1882 blivit utnämnd till kyrkoherde i Viby och Tångeråsa. pastorat i Nerike. Sommaren 1838 företog han en resa till sin nya verksamhetskrets för att orientera sig före den definitiva överflyttningen. Till resällskap hade han sin gode vän, den spirituelle Uppsala-professorn Adolf Törneros, också han född sörmlänning. Resan anträdde den 23 juli, och dess utgångspunkt var en herrgård i Eskilstunatrakten.

Nu följa valda brottstycken av den Tömeros'ska reseskildringen.

Vid Julita gård i alléen öppnade skjutsbonden för oss en gånggrind, och tillika en stor och präktig sörmländsk amfiteater, vars bottenstycke var sjön Öljarén, en oval av tre fjärdingsvägs längd och en half mils bredd. . . . Omkring sig ser man mest den högre adeln bland träden, ekarna, vilka riktigt triumfera genom sin mängd, sin reslighet och sin frodighet, . . . : den övriga massan av lövträd, väl sorterade och väl vårdade, höra till fyllnad i schatteringen: mustiga. ängar och sädesfält draperas sig i mångfaldiga gestalter kring de lövrika kullarna och förhöja det helas skönhet genom den hugnande och liksom mättande anblicken av en klok och grundlig kultur. . . . Vid sjöns nordöstra ända, där den utgjuter sig genom en å, som stilla och obemärkt och liksom gråtfärdig lomar av från så täcka stränder bort åt Hjälmarén, mottog oss en tämligen lång och enformig skogsväg – och efter nio fjärdingsväg från det vi lämnade B**, stannade vi vid Läppe gästgivaregård. Sådana håll-ställen äro en resandes besvärligaste hållhakar, och bland de odrägligaste i sitt slag är Läppe. . . . Två runda timmar dvaldes vi i skärselden, innan hovslagen och frustningarna av ett par löshästar befriade våra tankar och sinnen från all den vidriighet, som Läppefläcken inom och utomkring väggarna hade koncentrerad. . . . En fjärdingsväg vid pass ifrån Läppe kommo vi alldeles inom Hjälmarens attraktionskraft. Till vänster om vägen höjde sig berg och vild skog i flera avsatser – ty Sörmland gör på Vingåkerssidan starka bemödanden att utmärka sig från grannprovinserna, och vi hade nu själva lanthöjden över oss, vilken skiljer mellan de vattendrag som gå åt Hjälmarén och Mälaren, och dem som gå åt Östersjön. Till höger sänkte sig jordmånen sakta mot den nära Hjälmarén, som flerstädes glittrade fram mellan den grannaste blandning av ekar, lönnar, lindar, almar, alar, aspar, björkar, interfolierade med hasselbuskar. Jag inbillade mig ibland, att jag åkte genom Nydals äng: på de flesta fläckar var lövverket

ännu mera rikt och pittoreskt än där. Så gick det ungefär en mil bortåt, nästan alldeles likformigt, och hela trakten fick av oss heta *Sudermanno-Nericia*.

Men bäst man for genom denna gröna skymning, med omärklig höjning uppföre, öppnades inunder och framför oss ett flak, den vida Hjälmarens, dels med, dels utan vatten – ty det vattenlösa bredare stycket har även i hedenhös varit Hjälmare-botten: detta var själva Etter-Nerike. Det kändes som att dimpa in i Intet: – jag just söp efter andan.

. . . Ingen tavla är mera tyckmycken i avseende på luftens skick än ett öppet landskap; himmel och jord måste vara stämda i fullkomligt consonerande ackord _ aldrig så litet falsk färgton därovan, och det hela *är skämt. Molnfri himmel är ej i estetiskt avseende särdeles fördelaktig, utom morgnar och aftnar, vilka nästan i allt hava sin egen poetik; på dagens mellantimmar ger det enfärgade blå och den starka belysningen vanligen en prosaisk anblick även av den vackraste slättbygd, därest man icke har i närheten några an- senligt höga stödjepunkter, vid vilka sinnet kan klättra sig upp ifrån marken. Mulen luft är naturligtvis vida sämre och regnig luft allra sämst. Strömoln med skarpa konturer äro en slättrymds rätta idealbilder, dess olympiska övervåning eller dess romantiska andevärld.

– Nu var vädret. regnsjukt vid vårt inträde i Nerike: luften var tjock och däst – en duskig kolorit nedsuddade tavlan – man kände en dylik otrevnad, som när man kommer in i en sal, där de hålla på att skura.

Men denna höst-lördags-känning var snart försvunnen, och imaginationen förlorade sin talan angående fult och vackert, då vi från långslutningen nedsänkt oss i Lännäs kyrkby. . . . intresset fick en helt och hållet prosaisk riktning – det främmande i jordens beskaffenhet, i åkerbruks-sättet, i byggnads-sättet, bondefysionomierna, dialekten, dräkten, hövagnarnas form och mera sådant upptogo hela vår håg. . . .

Nerike är verkligen i många delar ett land för sig och mera inom sig självt slutet än både Sörmland och Uppland. Det har mycket karaktär, ej någon storartad utan snarare tvärtom, men likväl med så skarpt tecknade drag, att man nästan vore färdig att avundas det sitt bestämda och pigga lynne.

. . . tills vi hamnade vid Hjälmarens strand. Där stod så gott som i fotvatten den lilla, lilla L[ännäs] prostgård; och inom den stod vid ett öppet fönster Pastor Loci och strök, med huvudet vilande på vänstra axeln, ganska långa stråk på sin fiol. – — Men på vår uppmaning att ”nu gömma de ömma tonerna uti vederbörande fiollåda”, skyndade han ned att bjuda de gamla vännerna välkomna i sin trevliga boning.

Följande förmiddag lämnade vi den vänlige vännen och hans prästgård – åt sitt myckna vatten. Vi kommo överens, att ingen

dera av oss Sudermanni skulle vilja bo där nere i Sänkan, med Hjälmarens så gott som över sig – ty den står så hög och hotande i horisonten, att man nästan är rädd för varje starkare nordanväder, vilket tycks kunna vältra hela sjön över stället och svälja det i en enda klunk. _ I en särdeles lycklig stund foro vi våra färde: några minu- _ ters uppskov hade oundvikligen skaffat oss mycken blöta på halsen. Himmelen var runt omkring tapetserad i grått: endast i zenit var en högblå fläck lämnad öppen; denna, stundom utvidgad, stundom sam-mandragen, blev vår paraply för hela dagsresan: regnskur gick tätt framför oss och regnskur tätt bakom oss, i flera omgångar, men på oss föll ej en enda droppe.

. . . . Rörelsen i en chäs, med en häst som bär lätt, är både ljuvlig och upp-
kvickande _ det är som mitt mellan åka och rida. Vägens beskaffenhet i Nerike, helst nu efter något regn, gjorde att man kände denna rörelse på annat sätt än i Sörmland. Där *nallar* man, oupphörligt, även på den slätaste väg, och den elastiska granitgrunden ger i nerverna ett grynigt eftertryck – att ej tala om den myckna krängning som verkas av de myckna backarna. I Östnerike finnes knappt någon backe, och hjulen löpte nu i den något upplösta skiffen, varav Nerikes-vägarna bestå, liksom i talg, och meddelade åt kroppen ett visst estetiskt välbehag av mjällhet, ungefär likt det man, erfar då man klipper i snusbly. Med denna sensation instämde även de andra sinnenas sensationer. Ögat kunde knappt upptäcka ett enda hårt och vasst föremål. Hjälmarens låg till höger och vilade sig vingbred och lat; till vänster utbredde sig en oerhörd grön plan, ty nästan hela sträckan mellan Hjälmarens och Kvismarens (vilken gömde sig ned i mar—ken, skynd av fräkenbottnar undan Vår åsyn) utgöres av mer än en kvadratmils äng, vars hörn liksom utpekades av Lännäs, Askers, Norrbyås och Mellösa kyrktorn. Knappt en enda gran stack upp sina spetsiga former _ spridda lövträd eller små lundar på upphöjdare plättar fägnade här och där blicken. En gråsten av vikt var en sällsynt-
het. Luften kändes som ett varmt imblad. Åkerjorden var rödmyllig, lucker och fet, och av denna fetma, blandad med de oräkneliga hövålmarnes transpiration, ångade det ständigt en mild doft av *essence de mille fleurs*. . . .

Ju längre vi åkte, desto mera fann jag sanningen bekräftad av det bekanta ordspråket: "Böndra rår!" Nästan över hela Nerike känner man sig, mer än annorstädes, mitt på Bondlandet. Herresätena äro relativt få och göra ej mycket väsen av sig: många knaperherrgårdar ligga i byalag – ja, själva landets natur föder och underhåller den demokratiska anda, som nu i senare år bornerat så häftigt, att man kan kalla Nerike för den Svenska liberalismens vagg. Lättheten att föda sig på en liten fläck har samma verkan här, som svårigheten att föda sig även på en stor sträcka har i Norrland, nämligen att herremän ej kunna komma sig före att predominera. Till denna lätthet bidraget sammansättningen av bergslager och

slättbygder, vilka här sluta sig tätt till varandra såsom integrerande delar i samma organism. Och denna organism har av egen naturkraft utbildat Örebro till sin medelpunkt, huvudpunkt och hjärtpunkt, dit alla safter inströmma för att i andra kanaler strömma åter ut kring landet.

I allmänhet äro nerkingarna icke öppenhjärtiga som sörmlänningen men också icke, som han mången gång är, framfusiga och obetänksamma. Icke heller ha de den förargliga gnetighet och illparighet som upplänningen, men icke heller hans småtrevliga förtrolighet, då denne visar sig på sin goda sida. Nerkingarna äro ett något bakslut släkte, som tänker mer än det säger, och gör vad det tänker förr än man vet ordet av. En solid beräkning leder deras steg; med den konsolidera de sin privata ställning, och kunna även sträcka sig ett stycke längre. De veta bättre än andra bönder, hur det står till i den allmänna världen; och man får av dem höra reflexioner, grundade på egen Mutterwitz och en egen praxis i slutkonsten, vilka slå spiken bättre på huvudet än all abstrakt teori.

St. Mellösa socken, i vilken vi kommo ur Lännäs, var fullsådd tätt med stora byar, formade på ett bestämt vis och efter en över hela Nerike igenkännlig typ: En lång rad av tvåvåningshus, merendels snuskröda och merendels mer höga än breda, intaga mitten av byn; framför ligga varje gårds ladugårdshus i sin ordning, vilka alla ävenledes ha en viss syftning till tvåvåningsskap – bakom mangårdarna ser man oftast ett snår av körsbärsträd, några fruktträd och andra ofrukt samma träd samt de behöriga kålplantagerna. Åkern ansa de soin svin, d. v. s. genom bökning efter utseendet, ty sällan ser man någon redig fåra.

I förbifarten gingo vi in i kyrkan, som stod under reparation och nybyggnad. Hon var sextio alnar lång. Några stenkast därifrån låg Resta by och gästgärdsgård. Där väntade vi länge nog på hästar, men utan ledsnad. Vädret var stundom särdeles vackert, och det roade mig att från åsen, på vilken gården är belägen, gapa runt omkring vitt i fjärran – dels åt söder över den gröna slätten, som slutade vid Askers sockenstuga, vilkens nya tegeltak blänkte på en mils avstånd, liksom en stor rödbrun ox – dels åt norra sidan över Hjälmaren, på vars andra strand, mellan Esön och Göksholms udde, man såg skymtar av gårdar på Glanshammars-, Lillkyrka- och Götlundalandet. Det var en ampel och tillfredsställande ögonfägnad: — jag höll av Nerike.

Från Resta kommo vi straxt in i en något mer höglänt och lummig nejd, men ändå fullkomligt nerkisk. Själva tungomålet är nästan i egentlig mening ett tungomål, ty vi talte något med nästan varje bondpojke eller kvinnfolk, som vi mötte på den nu mera rätt livliga landsvägen – och alla utläto sig med en organ, som tycktes gimsa på något gott, t. ex. fet svartmylla. Ett åskregn hade varit vår föregångare kanske en halvtimme förut, och nu i solskenet skim

rade varje löv av digra droppar, och den lösa mullen på jorden såg ut som den blivit insåsad med linolja. Vegetationen var ej så reslig och smärt och styv som i Sörmland, och förgäves sökte man efter det landets galanter, slokbjörkarna; eken hörde ej heller till överflödsartiklarna. Men alla lövträd voro riktigt lövträd, fylliga och trinda och knubbiga. Knappt kan jag erinra mig enbuskens existens, men väl här och där en arrebuske (= gråal), vilken på andra ställen växer i ymnighet och ger Nerike ett så besynnerligt främmande utseende. Väster Hjälmaren var nu vår trogna följeslagare, och tvärt över den visade sig Myrö, Esplunda, Glanshammars kyrka med andra anonyma kännemärken av en tät befolkning. Den enda herrgård vi på vår sida – så vitt jag minns – förbiforo, var Hjälmarsberg. Detta och vad helst vi sågo, sågo vi liksom genom gröna jalousier och under tak, ända fram till Almby kyrka, som med sin lilla kaplansgård och andra små människoboningar ligger rätt lugn i ett skogsbyn och ser ut åt en bördig slätt. Där kommo vi riktigt ut i dagsljuset och som på gatan. Vimlet av mötande bondtrossar blev allt mer marknadsligt. Då vi åkte ut genom gårdesgrinden, sågo vi på avstånd stegra sig som ett Balkan, eller åtminstone som en annan oöverstiglig balk, de präktiga Lekebergen, längs hela den nordvästra horisonten, med en skär ljusblå hy höljande all jordisk grovhet och liksom förklarade till andeting. Vi upptäckte dem redan från Sörmlandshöjden dagen förut, som en molnrand, och under färden från Lännäs till Resta by hade vi den framför oss oförändrad. Nu stodo dessa resar i en hast, genom en optisk illusion, liksom på en halv mils avstånd. Emellan oss och dem, tätt framför oss, och liksom en parodisk härming av bergsträckan, stod det icke just högdragna, men desto mer långdragna och gängliga Örebro. Örebro är en stad, som håller en halv fjärdingsväg på vardera skanken, räknat från kyrktornet, eller en hel fjärdingsväg mellan Norr- och Södertull. Man går ej gärna stora gatan i ända för ros skull, men för motions skull är hon en tjänlig väd-jobana. . . . Stadens bredd är icke alls att tala om: den staden duger ej att se i profil, om den ej skall löpa fara att bli tagen för en simpel kyrkby. Så troget följer den naturens ledning, d. v. s. ledningen av den ås, på vilken den slagit ned sina första bopålar. Från östra sidan, där vi inkomma, tar han sig just duktig ut. Man ser den oerhörda räckan på ömse sidor förlora sig Gud vet vart, och Smedjebacken, som skjuter ut längs Svartälven på ömse sidor, ävensom den gamla Bastiljen, Slottet, vilket ligger på en holme mitt i strömmen, ger åt denna trakt en betydande dryghet, vilken de andra trakterna sakna. Ingen kan skylla oss för fjäsk, ty med en sann kyrkovägfarenhet — eller prästlunk – hade vi gjort en tre mils dagsresa på icke mindre än sex timmar; tornuret visade nämligen 1/25, då vi åkte in i Örebro genom Östertull.

Vi tillbragte i denna stad angenäma dagar, återsågo kära vänner,

förnyade urgamla bekantskaper och gjorde intressanta besök. För det andra gjorde jag en vallfart till f. d. L**ska gården. Jag kastade en hastig blick upp till mitt forna _kammarfönster, och det fattades föga, att jag inbillade mig se min egen vålnad sittande och läsande Dahls Krestomati med pojkar. De övriga fönstren stirrade på mig som gluggar till förgångna dagars benhus. Vare sig ljuva eller leda dessa dagar, kände jag dem på själva stället såsom alldeles döda och förmultnade och främmande för mig.

Åt Väster-Tull gjorde jag slutligen en solo-tur ett stycke åt landsvägen – den landsväg jag så många gånger passerat både under den tid jag med L**s bodde på Runneby i Ekers socken, och även sedan vid utvandringarna eller utfarterna till Eker, Gräve och Kil.

Vi hade där åt kanten våra mesta och bästa bekantskaper, inom en och en fjärdedels mils krets från Örebro. Hela denna krets tyckte jag mig omfatta med blicken så nära, som om yttersta punkten legat på några stenkasts avstånd, emedan Kils- och Lekebergens magiska ring, mot vilken hela den mellanliggande skogstrakten sammankrympte till småbuskar, gav hela tavlan en stark drivning från fon– den mot förgrunden. Drivor av ljusa och lätta moln tumlade sig uppå och ovanom den azurfärgade bergranden och tycktes få i varje sekund nytt tillskott av den vita rökkolonnen från Garphytte alunverk, vilken stilla sköt upp i höjden.

Vi lämnade emellertid staden med sina vänner och sina minnen. Färden, som förut gått i nordvästlig riktning, löpte nu i sydväst. Från flackheten vid Mosa – Husarernas mötesplats – flydde blicken gärna åter upp på de kära bergen, oaktat de skiftade hy mot annalkande regn. Detta infann sig då vi gingo ut ur Kumla kyrka, där man arbetade med allan id att få den färdig till invigning i sommar. Det är något till bondkyrka! – byggd av kvadersten, på vilken sandstensbrotten inom socknen giva tillräckligt förråd — hundra alnar lång, prydlig som en domkyrka. Men så har hon ock kostat församlingen så mycket, att flera bönder blivit utfattiga. – Vid Kumla—Blacksta gästgivaregård byttes om hästar och tuggades en bit för att fördriva tiden – regnet fortfor med små intervaller; man for ändå och skyddade sig så gott man kunde med paraplyer, bortjagade molnen, som ville skocka sig i hågen, med förtroliga diskurser, och tog världen i det hela rätt lätt, även genom Halsbergs och Hardemo socknar, ehuru tung himmel man – såsom en annan Atlas – där hade att bära på. Enformig var också vägen, och betydelselös, och landsvägsaktig: litet skog tätt bredvid oss till höger; litet åker eller äng till vänster av torparmåssiga dimensioner, och strax bakom dessa upptagor åter litet skog. – Sådan blev karaktären av utsikterna, tills i en hast skogen släppte och i slutningen av en hög ås ett stort och härligt panorama öppnade sig. Viby socken, ibland de bördigaste och fagraste i Svealand, låg tätt inunder oss, full av jordens fruktbarhet, på en slätt bebyggd lutande plan. Man

såg bort norrut åt Edsbergs och Hackvads socknar och hela den dal, som utgör godbiten av Nerike och stänges mot norr och väster av Lekebergen. Närmare omkring, i söder och sydväst, reste sig Tivedens branter. I mitten låg den täcka sjön med sina lurviga holmar och vid dess stränder Vretstorps gästgivaregård och andra bondgårdar, samt kyrkan, Körtingsberg och prostgården. Luften lättade sig något, och solen kastade in några strålar, som gåva nytt ljus åt den vackra scenen, och baddade varmt mot den av regnet fosforescerande och balsamiskt ångande marken. Ännu hade vi ett gott stycke kvar: vi nedsänkte oss sakta på slätten och foro med en viss återhållsamhet i rörelsen genom idel arre eller gråal, som svävande mellan busk- och trädväxt utgjorde en tät och reslig häck längs vägdikena och uppfyllde beteshagar och backar med en ogenomtränglighet, som övergår allt vad andra lövträd kunna åstadkomma. Äntligen, sedan vi i sakta mak farit norra vägen kring sjön, tätt förbi kyrkan, och genom byn, och över granngårdens vackra ängar, uppnådde vi den södra vändkretsen för vår resa, emellan den stora gräs-pelousen och stentrappan vid stora byggningen på prostgården.”

Nerkingar på krigsstigen i Strängnäs.

År 1805 bildades Södermanland-Nerikes nation genom sammanslagning av två förut åtskilt existerande studentlandskap i Uppsala. Stiftsbandet sammanhöll ju av gammalt de båda hemmalandskapen: i Sörmland födda prästmän fingo ofta sin verksamhet förlagd till grannprovinsen och omvänt. Ett annat föreningsband utgjorde också det för hela stiftets studerande ungdom gemensamma gymnasiet, beläget i Strängnäs, dit ända långt in på 1800-talet studerande från Örebro och Nyköpings skolor måste söka sig för fullbordande av skolbildningen. Säkerligen kändes det för dessa omflyttade skolelever inte odelat angenämt att bli kritiskt granskade av gymnasiets lärare och att mötas kanske av illa dold överlägsenhet från de gymnisisters sida, som med infödingarnas rätt ansågo sig prioriterade till plats på Strängnäs” gymnasium. Men nerkingen har aldrig varit fallen för att be om ursäkt för att han finnes till, och under århundradenas lopp visade nerikesgymnasisterna både vilja och förmåga att hävda sin ära och sin egenart. Belysande för huru en – i vardagslag kanske latent – stämning av motsats kan vid given anledning komma till våldsamt utbrott, är följande episod från hösten 1711. Ett större lag sörmlandsgymnasister satt på ”Tholanders” och drack öl. Därvid råkade en i sällskapet fälla ett skarpt yttrande om nerkingarna, och detta förflugna ord uppsnappades genom det öppna fönstret av ett par passerande nerkingar. Dessa slog alarm, budkavle sändes genast till de närmaste nerkeshärbärgena, och snart var en tillräcklig styrka samlad. Man ryckte an. Stenar kastades mot dörren som krigsförklaring, och sedan rackarna blivit avkastade, det långa håret uppstruket under hattarna och ett närbeläget staket plundrat på sina spjälor, var allt klart till drabbning. Nu ljöd utmaningen: "Kommen ner, Sudermanni, om I ären ärliga gossar! Ingen slipper härifrån med livet. Intet kött skall varda frälst", o. s. v. Inga underhandlingar hjälpte, ty Nereriorum vrede kunde ej stillas. Den förste sörmlänningen, som störtade ut, var den oförsiktige talaren, ordföranden Sundius. Han möttes av orden: "Äst du praeses Sudermannorum, skall du ock praesidis hugg hava." Var viss på att de huggen voro dryga! Värden och hans husfolk skyndade till för att avstyra bråket, men inte ens med hjälp av tillkallad polis kunde de hejda de kämpande, som på gården och i trapporna tumlade om mest hela natten. Först kl. 5 på morgonen släpade sig en (i protokollet namngiven) slagskämpe ”hem med vad han fått, till kvarteret." Vad han fått, var minst 50 slag av staket-spjälor, en ohjälpligt tillbucklad hatt och illa sönderrivna kläder.

Sådana inbördes strider voro dock undantag, och utåt höllo gymnasisterna bra ihop, i synnerhet när det gällde slagsmål med stadens hantverkare och gesäller. Om stor personlig stridbarhet

talar det slagsmål, som två gymnasister Johan Kock och Daniel Sundelius (voro de männe nerkingar ?) förde mot 8 stadsvakter år 1700. De båda bärsärkarna mörbultade sina motståndare, togo ifrån dem deras bardisaner och buro dessa som byte till sitt kvarter. Men _redan i december samma år randades vedergällningens dag. Då blev nämligen en del av ett regemente på väg till kriget inkvarterad i staden. En söndag gick militären – enligt vad som påstods, på anstiftan av stadens borgmästare – med blanka vapen till anfall, bröt sig in i de s. k. djåknestallen, drog ut gymnasisterna och misshandlade dem. I närvaro av Gymnasii Rektor skrek löjtnanten Oxe, "att han ville klåda nio stegel, allenast han måtte få stöta ned dem, icke Viljandes där mera slå, utan sticka värjan i dem allt upp till fästet". Men på andra håll slog hämnnden mindre väl ut: när borgmästaren och stadstjänare gingo sin våldsronnd bland djåknestallen, mötte de hårt motstånd och måste slutligen i saknad av blanka vapen finna sig i att bli smärtsamt och skymfligt tillbakaslagna. Dagen därpå drog militären bort, och fredliga förhållanden inträdde.

N. L.

En ungdomens vän röner ibland otack på gamla dagar.

I minnesteckningen över d:r K. F. Ljungberg fälde Alfred Ringselle om denne det sannolikt befogade omdömet, att han i sin krafts dagar var en inte bara välvil- lig utan också verkligt dugande lärare. Då min klass (fjärde latin) läsåret 1887— 1888 åtnjöt hans undervisning i kristendom, var han inte längre i blomman av sin kraft. Snart nog kommo vi under fund med att Fjutte var ofarlig, men visste inte rätt, om hans ofarlighet berodde på en av naturen välvillig inställning till eleverna eller huvudsakligen var en verkan av kropps- och själskrafternas försvagning. Att själskrafterna voro i klenaste laget, röjdes av förhörets slapt mekaniska förlopp och än mer av det trötta och stapplande sätt, varpå läraren innantill läste de teolo- giska betraktelser, varmed han sökte utfylla lektionstiden efter slutat förhör. Om de kroppsliga krämporna visste ryktet åtskilligt att berätta, med vad fog, vet jag ej. Att hörseln var dålig, märktes genast. Viskandet till inbördes hjälp fortgick också oavbrutet under hela läxförhöret och gjorde vad det kunde för att förtaga verkan av förhörskontrollen. Själv drog jag en dag, då jag slarvat med katekesläx- an, en grov växel på lärarens kända – men ej erkända lomhördhet: jag började uppläsningen av det äskade bibelspråket med hög röst, men i mån av minskad memoreringsförmåga sänkte jag rösten, ökade tempot och suddade med uttalet, tills endast ett oredigt mummel avslutade det långa, vackra bibelspråket. En svagt grymtande bekräftelse av uppläsningens nöjaktighet blev lönen för mitt tilltag. Trots sin klena hörsel lämnade Lj—g sällan katederstolen. Företog han någon gång en liten vandring i klassen, fingo de lata överläsbara brått att riva ned de små alkover av uppstaplade böcker, där de hade katekesen eller ”bibelklämman” liggande uppslagen. Fjutte företog inte strafflöst sina strövtåg: fula märken, som välkritade pulpetgavlar alltid lämnade efter sig på lärarens vackra svarta bonjour som minne av dessa utflykter, kommo honom att efteråt en längre tid hålla sig stilla i katederstolen. På bristfälligheten i lärarens synskärpa och uppmärksamhet byggde vi också vissa lättnader beträffande läxläsningen. Jag anför ett enda ex- empel. En dag hade vi en ovanligt svår läxa i bibelkunskapen. Det gällde Davids psaltare med dess bekanta indelning av psalmerna efter deras innehåll: messians- ka psalmer, botpsalmer, lovpsalmer och vallfartssånger m. m., och inom alla des- sa grupper skulle vi kunna räkna upp dithörande psalmers nummerföljd. Nu ville lyckan (vanligen betraktades det som en olycka),-att vi följande timme skulle ha matematik för Christian Lindman, den beskedliga Lj—gs

diametrala motsats. Intet under därför, att vid Fjuttets inträde i klassen ett långt algebratal prydde svarta tavlan. Där stod:

$$(x+y)^2*(x-y)^2+am(2a+22b+69c+110d+118e)+ab(6a+32b+38c+51d+102e+130f+143g)+a^l(\dots)+av(\dots).$$

Läxförhöret gick som en dans, och lärarens menlösa ansikte lyste av glädjens röd-blå färg.

I fråga om korrekt yttre var Ljungberg föredömlig: hans svarta bonjourkostym var välsittande och välborstad, hans mycket höga kragar och hans vita halsduk voro bländande fraicha, hans stövlar välsittande och spegelblanka. Likaså var hans uttryckssätt städat och behärskat. Nödgrades han förebrå en elev dålig hållning, var den stående tillvitelsen: "Bevis på dålig uppfostran!", av oss alltid återgivet: "Brist på d. u.". Svårare attentat mot lärarens värdighet, t. ex. i form av vatten i katederstolen, snus i lärarens hatt eller fastspikade galoscher, förekommo inte i vår klass, kanske mindre vår förtjänst än den kraftfulle klassföreståndarens. En enda gång måste Sundblad ingripa. Han kom en dag in till oss barskare i uppsynen och ännu gråare och djupare i rösten än vanligt och förkunnade: "D:r Lj—g har meddelat mig, att för c:a en timme sedan hans öknamn två gånger å rad ropades efter honom från fjärde latins tambur. Den skyldige har att anmäla sig hos mig. Om han själv saknar kurage, åligger det klassen att kl. 12 i morgon middag avgiva redogörelse. . . . Och nu till läxan!" — Efter morgonlektionerna följande dag hölls under beklämd stämning krigsråd i klassen. Det enda inlägget jag nu minns kom från en av klassens allra tystlåtnaste och stillsammaste pojkar, Sixten G.: "Vi säger bestämt ifrån, att vi inte har fått tag på den skyldige. Eller hur, basar?" Diskussionen fick utgöra svar på frågan. — Klockan slår 12. In träder Sundblad. Obeveklig ljuder hans uppfordran: "Nåå? !" Långsamt reser sig Sixten G.: "Det var jag, Magistern! Jag vet inte, vad som gick åt mig." — "Duuu???", ljuder Sundblads djupa röst, ett par örfilar smälla; därmed och med klassföreståndarens ord: "Och nu går du till d:r Lj—g och ber uppriktigt om ursäkt! !", var den disciplinshistorien ur världen. Men det var inte alltid, som stackars gamle Fjutte fick så kraftig hjälp.

N. L.

Frihetens rike.

”Notwendigkeit ist das Reich der Natur,
Freiheit is das Reich der Gnade.”

Schopenhauer.

Det var i ett drömlands syner,
det var i ett tidlöst år,
då hösten blef till sommar,
och vintern blef till vår.

Då något stod upp i fägring
som längesedan flytt,
då det nya blef skrampet och visset,
och det gamla strålande nytt.

Det var ej världen omkring mig,
som vexlat form och skick –
det var själfva min syn, som ändrats,
det var en annan blick.

En blick, som, skarp och enkel,
såg tomhet bak sminkad ståt
och lögnen i tidens sanning
och dagens frasgrannlåt.

För den stod tillvarons gåta
i klara, rena drag –
Och dagen syntes som sekler,
och tusen år som en dag.

Ja, den, som fått blickens gåfva,
han ser något högre än
minutens små intressen
och sekundens store män.

Han vet: deras nu är intet
och deras storhet blir kort,
när den rensande stormen kommer
och korthusen blåsa bort.

Han ser bakom allt ett enda:
det som verkligt är och var, det sanna,
som aldrig vacklat,
det eviga, som står kvar.

Han är blind för stundens heroer
och döf för dagens skri –
Han har lemnat Babel bakom sig.
Han ensam är verkligt *f r i*.

Det var i en tidlös stämning,
det var i ett Nådens år,
då hösten blef till sommar
och vintern blef till vår.

HUGO GYLLANDER.

10/8 1945.

Studentjubileum i Örebro.



Från vänster: Mauritz Carlson, Reinhold Tersmeden, Einar Nordensten, John Svenson, Carl Olsson, Bertil Burén, Hjalmar Lindhagen, Anders Tollstorp.

Femtioårsminnet av studentexamen vid Karolinska läroverket firades den 12 juni i Örebro. Av i livet varande 11 kamrater hade 8 infunnit sig, nämligen Bertil Burén, f. d. överste, bosatt i Stockholm, Mauritz Carlson, direktör i Aktiebolaget Custos, Stockholm, Hjalmar Lindhagen, tandläkare, Ervalla, John Svenson, major, Gävle, och Anders Tollstorp, f. d. bankdirektör, Uppsala, samtliga latinare, samt realisterna Einar Nordensten, överingenjör, Arboga, Carl Olsson, f. d. distriktskassör vid S. J., Nockeby, och Reinhold Tersmeden, f. d. kaptan, Malmö. Frånvarande voro Gösta Bergöö, f. d. kaptan, Stockholm, Sten Fallenius, f. d. byråchef hos Justitiekanslersämbetet – och just vid tiden för festen t. f. justitiekansler – Stockholm, och Bernhard Neander, revisor, Luleå. 12 kamrater hade gått ur tiden.

Jubileet inleddes med besök å skolan. Mycket var där förändrat, ej minst i fråga om klassrummen; bönsalen kändes dock igen och flertalet av de porträtt som under samlingsstunderna där fångat vår uppmärksamhet. Ett saknades dock: Axel Borgs porträtt

av vår gamle rektor Lars Phragmén, som genom insamling bland lärjungarna anskaffades just under vårt sista skolår och då avtäcktes – med assistens för resten av John Svenson — hade flyttats över till kollegiirummet. Under ciceronskap av den nuvarande "Kitten" fördes vi omkring i de nya skollokaler och konstaterade huru mycket som i en modern skola gjorts icke enbart för lärjungarnas nytta utan även för deras nöje. Måtte nutidens ungdom också trivas lika bra i den nya skolan, som vi gjorde i den gamla, eller som vi åtminstone vid jubileet voro överens om att vi gjorde. Det var många glada barn- och ungdomsminnen, som den dagen passerade revy och vi kände oss alla unga på nytt och gladdes över att återse varandra och känna oss som gamla skolkamrater, som trots de femtio år som förflutit sedan skoltiden dock alltjämt tycktes känna varandra utomordentligt väl både utan och innan, bättre kanske än vad fallet är med många andra vänner, som vi senare var på sitt håll förvärvat. Jubileumsmiddagen avåts å Strömparterren, även den väsentligt förändrad sedan 1895 års studentskiva. Stämningen var glad och god och de traditionella skålarerna druckos för minnena från skolan, för de gamla lärarne (Phragmén, Lyth, Borg, Grandinson, Adlers, Olsson, Lindman, Henskog m. fl. m. fl.) och för frånvarande och bortgångna kamrater. Minnesrunor över de avlidna hade sammanförts av Einar Nordensten. Icke minst hjärtligt hylades minnet av allas vår studentska Inez Laurell, läkare i Stockholm, död år 1936. Det var om henne adjunkten Anton Sandahl i en dikt vid studentfesten sjöng bl. a.:

"Hon stod där älsklig med rena sinnet
så rent som barnets i lätta linnet
så ljus som hoppet så kär som minnet
och vann vart hjärta i Örebro."

En av våra lärare lever än: 83-årige lektor Enar Sahlin, Stockholm. Till honom avläts telegram med minnesgod hälsning.

Utrymmet tillåter icke att lämna utförligare redogörelse för festen. Hos alla som voro med kommer den att kvarleva för återstoden av livet i det angenämaste minne.

M. C.

Skolans katalog för innevarande termin.

Antalet lärjungar vid Karolinska läroverket uppgår i höst till 566, vilket innebär en ökning från höstterminen 1944 med 18. Av de 566 sitta 202 i gymnasiet, medan 364 få nöja sig med att gå i realskolan. På gymnasiestadiet dominerar reallinjen med 114 elever mot endast 58 på latinlinjen. Grekiska språket har icke lyckats tillvinna sig mer än 8 dyrkare.

Örebro stad har denna termin sänt 374 av sina förhoppningsfulla gossar till sitt ärevärdiga Karolinska läroverk. Från länet utom staden ha 160 gossar uppsökt skolan vid den brusande Svartån, och från övriga delar av vårt land ha 32 föredragit den karolinska färlan framför närmare liggande läroanstalter.

Om allt går väl, komma 63 ynglingar att i vår utbyta den blå mössan mot den vita.

Sällskapet Örebro-Karolinare i Stockholm.

Program vid höstsammanträdet i Restaurant Tre Remmarnas festvåning
lördagen den 10 november 1945 kl. 7,30 em.

1. Föreningsangelägenheter.
2. Gammal och ny konst i Närke – föredrag av *Fil. Doktor Bertil Waldén*, Örebro.
3. Supé.
4. Samkväm.

Innehåll

Några minnen av Alfred Ringselle.....	3
Tjugu år.....	9
Örebrominnen från seklets första lustrer.....	13
Två sörmlänningar se på Nerike.....	20
Nerkingar på krigsstigen i Strängnäs.....	27
En ungdomens vän röner ibland otack på gamla dagar.....	29
Frihetens rike.....	31
Studentjubileum i Örebro.....	32
Skolans katalog för innevarande termin.....	34
Sällskapet Örebro-Karolinare i Stockholm.....	35